

Találkozások

A pékmester

A frissen sült kenyér illatánál nincs szebb illat a világon. „Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma” — imádkozták és könyörögték az emberek. Viszont arra is emlékszem, amikor gyerek voltam, ha leesett egy falat kenyér, fölvettem, megcsókoltuk és megettük. Kenyeret kidobni? Ily dolgot magyar ember nem ismert. A szegedi kenyérgyárban sétálgatva jutottak eszembe a régi hangulatok. Apám is volt egy ideig pékmester, éppen ezért százszorosan becsülöm a pékeket. Viszont a szegedi, Tavasz utcai „kenyérgyártó” helyen csak az illatok emlékeztettek a pékségek valamikori hangulatára. Ezért is bémészkdöttem hosszú ideig a dagasztómester (?), a vezető pékmester körül. Marosi Jenő a kezével simogatta meg a kitűzőt, és látta az arcán, hogy elégedett.

— Jó lesz? — kérdeztem tőle.

— Nagyon prima — mondta a mester. S ami engem lenyűgözött, az volt, hogy ezt a véleményem nem műszerekre alapozta, hanem az ujjainak, az érzékszerveinek, a tapintásának „ősi” megismerésére.

Marosi Jenő különben tősgyökeres szegedi ember. Edesapja a „sárgavillamoson” volt vezető. Négyen voltak testvérek. Jenő volt a legkisebb, „hátha lány lesz”, alapon jött a világra. Fiú lett.

— S miért lett éppen pék?

— Azért, mert a mi családjunk oly szegénységben élt, hogy valakinek kenyeret kellett szerezni. Hagymát ettünk hagymával. Szegény édesanyám mondta: „Jenő, menj el péknek” — s beajánlott engem Kistemplomtanára Molnár Zoltán mesterhez.

Visszapereg a film. Kiváló tanítója volt Molnár Zoltán. Bicklén, putnyiban hordta a kenyeret, a zsömlét és a kiflit. Olykor megkérdezték a frut: „Honnan hozod?” S a fiú büszkén mondta, hogy a Molnár mestertől. „Akkor ne kettőt, hanem ötöt adjál.” Nevelés volt megkérdezni is, hogy mint inas kapott-e valamiféle fizetést. Annak is örültek, a szüleitől a mester nem kért ellenszolgáltatást a tanításért.

— Milyen volt az a régi pékmesterség?

— Az a világ más volt, mint a mai. Estefelé kezdtük a munkát. Kovácsolással alapoztunk. Lan- gyos vizet kellett a teknőbe önteni, az élesztőt összemorzsolni. A dagasztóteknő egyik oldalába kevertük, pancsolgattuk a kovást. Emlékszem, ha a mester jóváhagyta a pólist (agy kovászt), a mellé levő lisztre a partviszal keresztet vetett, hogy isten nevében érjen, s legyen belőle kiváló dagasztási való anyag.

— Az a kenyér jobb volt, mint a mai?

— Nem is tudom, miként fejezzem ki magam. Az más volt, s ez a nagyüzemi kenyérsütés is más. A kisüzemben alig tudtuk megmutatni mesterünk sokoldalúságát.

— Akkoriban nem volt választék, igény arra, hogy többféle kenyeret készítsenek?

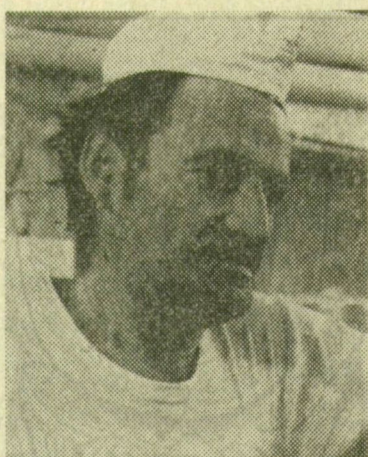
— Volt, de legfeljebb néhány kuncsaft igényelt valami mást. Emlékszem, hogy a rozslisztből nagyon szerették az úgynevezett „lángot”, a fehér volt, de kérték a barnát is, amelynek a kiörlése magasabb volt. Előfordult olyan eset is, hogy különleges kenyeret kellett sütni. Ilyen volt például a fele búza-, fele rozslisztből, s krumplival kevert, de még néhány szem köménymaggal is ízesített cipő. Magam is ezt a keveréket kenyeret szerettem.

— S manapság mégsem sütnék ilyen cipókat?

— Ez nagyzás, bár sütnék finom krumplis kenyeret is.

— Úgy tudom, hogy valami- féle „pohár” kerül a sütőüzemekbe, talán úgy tudnám érzékelteni ezt, mint a kávéját a Nescafé, a könnyen oldódó adalékot.

— Ebben igaza van, amikor én inas voltam, akkor is sütöttünk krumplis kenyeret. A krumplit megfőztük, megpuoltuk, áttörtük és beledagasztottuk a tésztába. Az volt az igazi. Viszont a mai, modern világban ezt már nem lehet megtenni.

— Mondjon valamit erről, a modern kenyérsütésről.

— Ez valamivel jobb, mint a régi kisipari megoldás, bár ezek a gépek, az sztoztógép rontja a sikert, a két henger pedig összehérszéli a tésztát.

— Ez mit jelent?

— Ha a sikervázat a gép „zúzza”, akkor gyöngébb lesz a bélzet, az iz és még sok egyéb „kenyértajlag”.

Beszélgetésünket nem tudom pontosan visszaadni. Ilyen szakmai kifejezéseket jegyeztem föl: abszorbálás, virgolás, „főlső fehér- ség” — ez a kispékiségek kemenceinek tetőzetére értendő —, ke- lés, összeesés, cipózás... A pék- mestert kértem, mi szép ebben a szakmában?

— Gyönyörű ez a mesterség, hiszen a mindennapi kenyérről van szó. Nagyon szeretem azt, amit csinálunk. Számomra elkese- rítő, amikor az emberek panaszkodnak. Mi oly szép kenyeret sütünk, hogy azt el sem hiszik.

Elhiszem, mert odamentem az egyik automata kenyérsütő be- rendezéshez, ahol gyorsabban „potyogtak” ki a veknik. Mit mondjak? Szeretném, ha minden szegedi család asztalára olyan ke- nyér jutna, mint amilyent ott, a kemence mellett láttam. Mégis „ellenkezem a pékmesterrel”. Megemlítettem neki, hogy a szomszédos országokban, de tá- volabb is, igen nagy a választék kenyérből. Az NSZK-ban, Cseh- szlovákiában, a Szovjetunióban, Olaszországban, Jugoszláviában minden üzletben lehet kapni például fekete kenyeret.

Régi barátom mesélte, hogy az „ötvenes években” egyik nagy- városunk kenyérgyárában dolgo- zott. Ott sütötték a „neves” börtön lakóinak a kenyeret. Úgy nevezték, hogy „K-2-es”. A mes- ter néha becserkéskedett egy-egy veknit magának. A szomszédja viszont megkérdezte tőle, hogyan jutott hozzá ahhoz a finom ke- nyérkéhez. A válasz: — Ez a rabok kenyere. — A viszont vá- lasz: — Mi nem vagyunk rabok, miért nem kaphatunk ilyen fin- nom barna kenyeret?

— Ön milyen kenyeret visz- haza a családjának?

— Lehet, hogy furcsa, de én olyan kenyeret viszek haza, amit mi itt sütünk. Nekem ez az iz- letes.

— Valamikor keresett szakma volt a pékség. Egy időben vi- szont elkerülték a fiatalok. Most úgy hallok, hogy megint „jön- nek, kopogtatnak”. Igaz ez?

— Lehet, hogy igaz, de a szü- lőknek mégis azt ajánlom, hogy nem szabad a napi hangulatokra alapozni, ha most sokan elindu- nak a pékségek felé, hogy öt év múlva „mellé” kalapálnak. A pékmesterség szép szakma, a ke- nyere biztosan meg van az em- bernek. Bár ellentétes dolgokat is mondhatnék.

— Mondjon.

— Nem fizetik meg a pékeket. Ha valaki szobafestő vagy szé- relő, elmeget szombaton, vasár- nap maszekolni, de, kérdem én, ki hív egy péket, hogy szombat este menjen el a lakására és süssön egy cipót? Ugye para- doxon?

— Az. Mondja, ön mit csinál a szabad idejében?

— Meglepődik, nekem — két házasságban — nyolc gyerekem van, mind fölneveltük. Van kö- zöttük orvos, mérnök, tanár, esz- tergályos...

— S pék van-e?

— Az nincs. Bár szép, de ne- héz mesterség ez. E munkát csak a megszállottak tudják folytatni. De bízom abban, hogy egyre több megszállott lesz az ifjú ge- nerációban.

GAZDAGH ISTVÁN

Technika az orvoscépzésben

Úgy gondolom, még mindig túlsúlyon sokan lehetünk, humáni- órákon nevelkedettek, akik valahogy akként tekintünk az egyre fantasztikusabb teljesítményekre képes technikai eszközökre, mint kisgyerekek a játékos kutyákra. Félve, mint számunkra ismeretlenre, egyszersmind ellenállhatatlan kíváncsisággal és érdeklődéssel, cso- dákozással és kellő tisztelettel. Tisztes távolból.

Pedig a technika itt van, az életünk része, visszavonhatatlanul. Bekapcsolom a tévét, a videózás jövőjéről hallok, látom, hogy 8—10 éves gyerekeknek olyan játéka a személyi számítógép, mint nekem volt hajdan a csutkababám. A rádióban a fémkábeleket helyettesítő üvegcsálakról beszélnek, amelyek egyidejűleg több százszor annyi információt tudnak továbbítani, mint e célra használt „elodeik”. És így tovább. Csupa fül, csupa szem vagyok, hallgatom és nézem és olvasom rendületlenül, s bölcsésztipusú programot kapott fejemben mindig ugyanaz a kérdés motoszkál: mi hasznod ebből, ember? Jobb, s szebb lesz-e a világod?

Hogy az orvostudományban, a gyógyításban mi haszn a tech- nika — alighanem elegenden va- gyunk, akik személyes tapasztala- tokból is tudjuk. De hogy az orvosok képzéséhez milyen a ma szükséges technika, arról a mi- nap szerezhettem információkat a Szegedi Orvostudományi Egye- tem oktatástechnikai és technoló- giai központjában. Ennek vezetője, dr. Zoltán Örs Tamás egye- temi docens; szívélyesen kalau- zolt, s minthogy első pillanatban láttam, avatatlannal van dolga, végtelen türelemmel magyará- zott. Hiszen maga is „nemrég” (éppen 6 évvel ezelőtt), negyed- százados oktatói és kutatói gya- korlat és tapasztalat után vállal- kozott arra, hogy munkatársai segítségével „kitalálja”: mi, mennyi és hogyan kell a techni- kából a leendő orvosok képzésé- hez.

No persze, a dolog ki volt már találva, csak nem itt, nálunk... Talán nem érdektelen visszate- kinteni egy pillanatra a szegedi orvosegyetem eme önálló szerve- zeti egységének történetére. A kezdetektől mindössze tíz év telt el. Pontosabban: 1974-ben az Egészségügyi Minisztérium életre hívta mind a négy hazai orvos- egyetemen az oktatástechnikai központokat — egyenként több millióért, beleértve a nemzetközi fizetési eszközöket. Vagyis, még pontosabban, a rendeletet hozta és a pénzt adta. A többi „oda- bízta”, mármint az egyetemekre. Nem túl sok információt lehet összeszedni (pláne így, utólag) arról, melyik intézmény mit kez- dett a feladattal és a forrítokkal. Mindenesetre a négy évvel ké- sőbbi minisztériumi vizsgálat után kimondották: ez így nem mehet tovább, ennyire tervsze- rületlenül, esetleges módon nem engedhető meg a pénzköltés.

Szegeden ezután egyszemélyi felelős vezetője, megfelelő mun- katársi gárdája, helye, felszere- lése, anyagi és erkölcsi támoga- tása „támadt” a központnak. Persze nemcsak úgy, egyik nap- ról a másikra... Akkoriban ké- szült az egyetem új oktatási épü- lete a Dóm téren, s itt alakították ki az oktatástechnikai köz- pontot is. Dr. Zoltán Örs Tamás és munkatársai hetekig a szak- irodalmat bújták, utaztak ta- pasztalatokért, aztán kialakították a cél- és feladatrendszer- t, meghatározták az oktatás korsze- rűsítéséhez és fejlesztéséhez szük- séges eszközök körét — és meg- kezdődött a beszerzés. Akár csak laikus szemmel néz körül az em-

ber a mai intézetben: nemigen tagadható, hogy valószínűleg nemcsak a megengedett, hanem az akkoriban még meg nem en- gedett utakat-módokat is kény- szerültek járni, míg kialakult a jelenlegi eszközpark. Először olyan hiányokat kellett meg- szüntetni, amelyeket a korábbi szakszerűtlenség „teremtett” (a színes kamerához például nem volt állvány, lejátszó magnót nem, és így tovább). Lassan alakult a korszerű, teljes tévétechnika. Ma stúdiójuk van, Bosch stúdióká- merával és két hordozható ka- merával. Apró hangstúdiójukban mindenféle, hanggal kapcsolatos munkát el tudnak végezni, szink- ront, utószinkront, hangfelvételt. Sony keverőpultot szereztek be, két szerkesztőmagnójuk van. Sze- mélyi számítógépük, amellyel fel- iratokat és ábrákat tudnak tévére készíteni.

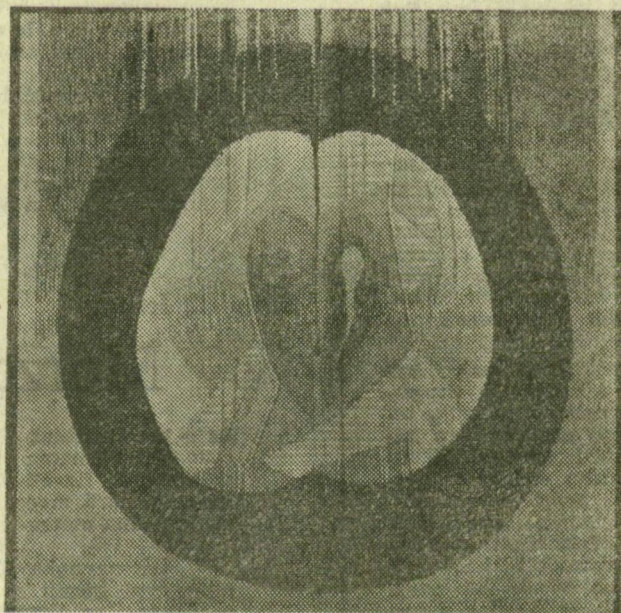
S-hogy mindez mire? Az esz- közrendszer kialakításával pár- huzamosan megkezdtek az okta- tóprogramok készítését is. Ahhoz, hogy az audiovizuális oktató- programokat a hallgatók gya- korlati és elméleti óráin egyaránt föl lehessen használni, a megfe- lelő tantermetek is föl kellett szerelni. Zártláncú tévérendsze- reket alakítottak ki, nemcsak a székhelyen, az oktatási épület- ben (ahol egyébként a legkülön- félebb tudományos kongresszu- sokat is kiszolgálják techniká- val), hanem a klinikákon, az úgynevezett bázisintézményekben. Az elkészült oktatóprogramokat csak részben tárolják a központ- ban, jórészt „kiadták” az intéze- teknek és klinikáknak. Az okta- tó csak kiválasztja a szükséges programot, s az megjelenik a hallgató előtt... Hogy mi? Egyik szavamat a másikba ne öltsem, de itt kell elmondani, miféle dolgokkal segíti a köz- pont az orvoscépzést. Rengeteg diaposzitiv- és írásvetítő fólia ké- szül (minden tanszék korszerű, egységes típusú, automata dia- és írásvetítőket kapott). Az audiovizuális programok kétfé- lék: hangosított dia- vagy video- programok. Alkalmazásuk előtt kezdetben számos akadály tor- nyosult. Nem egyszerűen az új- tól, a technikától való idegenke- désről volt szó, de mindenesetre sok oktatót kellett meggyőzni arról, hogy mi mindent tud a technika, érdemes használni. Legelőször a gyermekgyógyász- ban sikerült a frontáltörés: a gyakorlatok teljes anyagát föl- dolgozták, ma már az elméleti

órákhoz is vannak programok. Ezután a nőgyógyászat, szülészet következett.

Hogy lássam is miről van szó, dr. Zoltán Örs Tamás Békési Ist- ván „birodalmába” vezetett. Le- ültettek a képmagnó elé. Egy- hamar nem felejttem el, amit láttam. Aligha csak a laikusnak fantasztikus felvételeken a leg- különfélebb „nehéz” szüléseket (ügyint ikerzés, farfekvés, császármetszés), egyéb műtété- ket (az ideggyógyászat, a fogá- szat, az orvosbiológia, a sebeszet audiovizuális programjai, és majdnem teljesek). A legmegle- pőbb látvány: egy idegsebészeti műtét mikroszkópos feivétele. Emlékeznék a svéd orvosfotográfus, Lennart Nilsson filmjére? A tévében adták. Az élet csodája címet viselte. Nos, ez az idegse- bészeti oktatóprogram erre ha- sonlított, s legalább annyira elké- peszti az embert: a technika vá- lóban fantasztikus produkciókra képes.

Mindebből az is következik, hogy az oktatástechnikai központ munkatársai általában a „hely- színen”, a klinikákon forgat- nak, a stúdiójukban inzerteket, trükkfelvételeket készítenek, eset- leg járóbetegket kérnek be. Úgy számolják, egy-egy oktatópro- gram 6 ember (grafikusra, fotós- ra, szövegrőra is szükség van!) egyhavi munkája. Vagyis érde- mes lenne a sokszorosításról gon- dolkodni (egy duplikátum 3 óra alatt elkészül, az anyaggal mintegy 2 ezer forintért), ha... Hiába, klinikánként egyéni ígé- nyek léteznek, a világon min- denütt egy-egy neves profes- szor sajátos felfogása határozza meg, milyen is legyen az oktató- program. Mindenesetre a szege- diek a debreceni egyetemmel már együttműködés; szerződést kötöttek...

Az egységes, koncepciózus irá- nyítás, a jó szervezés — az ok- tatástechnikai fejlesztés, az esz- közellátás javulását is eredmé- nyezte a SZOTE-n. Korábban szétforgácsolták az anyagiak, a rendelkezésre álló pénzt szétosz- tották az intézetek között, így minden évben egy-egy kliniká- nak vagy intézetnek csak kevés jutott. A mostani rendszer sze- rint évente fölmerik az oktatás- fejlesztési igényeket és a leg- szükségesebb eszköz- és műszer- cserét, vagy az új beszerzéseket le tudják bonyolítani. (Az elmúlt évben 2 millió 200 ezer forintból gazdálkodhatott a központ.) A nehézkes kezdet után végtére oda jutottak, hogy az eszközök megvannak, a szakembergárda a legnehezebb feladatokra is képes (pedagógus, biológus, fizikus, gyógyszerész, villamosmérnök, tévé-, hang- és fotótechnikus, grafikus, orvosgyakornok dolgo- zik az intézetben), de akkora a klinikák, az intézetek érdeklődé- se és igénye, hogy nemigen győ- zik... Immár az ember kevés, ez a technika többre is képes; ezért készségesen működnek köz- re például a tanárképző főiskola által rendezett tudományos kon- ferenciák alkalmával, vagy a kör- zeti tévéstúdió műsorainak készí- tésében. SÜLYOK ERZSEBET

NÁRAY SZILÁMÉR TEXTILKÉPE

Sass Ervin

Mégis

valami más valami több szavaival megkötözött

valami jobb valami szebb ami eddig nem lehetett

valami dal valami kék gyermekarcú örömvidek

valami fai valami láz selvemszalagos néma gvász

valami föld valami ég magad megtartó tiszta vég